

TIENG-DAN

PHU - TRUONG TIENG - DAN

MUU LUC VA CAN DAM CỦA MỘT NHÀ VĂN HÀO

(Đại sư Lương-Khải-Siêu tiên sinh trong khoảng
Hộ-quốc-quân đánh đổ Viên-thế-Khải)

Lương-Khải-Siêu, Âm-bằng tiên sinh, là một nhà danh nhân, gồm cả văn hào và chí sĩ, trên lịch sử Trung Hoa trong khoảng bốn mươi năm gần đây. Văn chương và báo sách giờ một tay tiên sinh soạn thuật ra, không chỉ du nhập tư tưởng mới cho bốn trăm triệu dân Tàu một cách sâu xa thâm thúy, mà cho đến ai phò tá, trong đám tiên thời nhân vật, chịu ảnh hưởng cũng rất nhiều, đều kỳ diệu người đã rõ, không phải thuật lại, đây kỳ giả xin thuật một đoạn đại sự ở chỗ khổ tâm công mưu lược và can đảm của tiên sinh trong khoảng « Hồng-hiến dĩ-chế ».

Thủ-đoan Viên-thế-Khải
Ai đã đọc sử Tàu gần đây, cũng biết sau khi Dân đảng đánh đổ triều Mãn Thanh, lập thành Dân quốc cộng hòa, thì tay lão gian hùng Viên thế Khải thừa dịp họ cái ghế Tổng thống.

Chiếm được ghế Tổng thống rồi, Viên thế Khải đoạn gian hùng ra, rồi khắp tay chân vai vế ra cả nước, đốc quân các tỉnh toàn là bọn tay chân của Viên, còn bao nhiêu tay chân của đảng, ngoài Viên giả bộ thu dụng, kỳ thiệt là cả binh quyền, đưa vào trong khuôn sáo của mình. Không nói người khác, chính Thái Ngạc, Tăng ba tiên sinh, là một tay kiện tướng trong đảng cách mạng, lại là một tay sao này chủ động cuộc đã dẫn đầu để cho họ Viên, lúc bấy giờ cũng chịu một chức trong chánh phủ Viên, mà Viên vẫn dụng ý giam giữ. Còn đối với Lương thì Viên ưu đãi từ lễ vô cùng.

Trong khoảng kỳ Dân đảng nhường ngôi Tổng thống cho Viên, không chỉ vì tình thế xui nên, mà cũng tin Viên là tay lịch duyệt, có thể ông họ đem Dân quốc lên đường cường thịnh, nào ngờ tay lão gian kia lại có cái tư tưởng thêm mưu mô « ngai vàng » của Mãn Thanh là bị dở ngay kia!

Khó cho Lương tiên sinh lúc bấy giờ, vì sau lúc Dân quốc thành lập, Viên lên làm Tổng thống Lương ở Nhật bản về nước, được Viên trọng đãi, đưa không làm chức gì, song vẫn có lòng tin Viên trong khoảng gần năm, Viên tuy có lòng nghi, Lương vẫn đứng lời trong ngoài, mà không hề khinh. Sau lại đem thấy cái dã tâm của Viên, khi ấy mới cùng Thái Ngạc, trở

định kế hoạch phản đối, để đánh đổ họ Viên. Nhưng đó một tay gian hùng và quyền thế hai lực lượng lấy như Viên, nào có dễ dàng gì. Rồi họ một ít kế hoạch bí mật mà làm mưu mô không còn nữa kia! Vì vậy mà Lương cùng Thái 2 thấy trở ngại trong tay Viên, lập mưu thoát ra ngoài được, gây thành cuộc Hộ quốc quân, không phải là giữa mưu lược cao thâm, và có thể đoạn làm đầu được công cuộc vĩ đại kỳ lạ.

Dưới đây xin thuật bài diễn văn của Lương, thuật đoạn đại sự về đầu cuối công cuộc quân Hộ quốc.

Bài thuật chuyện Hộ-quốc-quân

Bài này là bài diễn văn Lương đọc tại hội Nam Kinh học giới cộng khai ngày 25 tháng 12, năm Dân quốc thứ 11, tức là ngày kỷ niệm độ lục chu niên « Quân hộ quốc Văn Nam khôi phục cộng hòa ».

« Ngày nay là ngày Hộ quốc quân khôi phục cộng hòa, trước học làm lễ kỷ niệm. Vì ta là một người có quan hệ mật thiết với công cuộc Hộ quốc, được các ngài mời đến đây diễn giảng, ta rất cảm tạ lòng kính trọng của các ngài. Tôi xin thuật một đoạn lịch sử, mà chính người có quan hệ với đoạn lịch sử này, lại kể chuyện, tưởng người nghe có nhiều phần hứng thú.

« Thường xot thay đoạn lịch sử kỳ là đoạn lịch sử đau đớn, mà chính ta là một người dẫn đầu trải mùi cay đắng, cũng như con hươu con bị tên trong trận săn vậy. Cái vết thương kia không động đến thì thôi, chờ động đến thì nó đau thấu cả gan phổi. Vì đoạn lịch sử kỳ là do mấy tay anh hùng trong nước, lại là bạn thân của ta, hy sinh tánh mạng mà đòi lấy. Những tay kỳ cốt đời cho được cái nước Dân quốc chân chính, không tiếc gì sanh mạng, nay đã qua đời rồi, mà Quốc dân ra thế nào, khiến cho ta là kẻ sống sót, chưa biết làm đường nào đem sanh mạng này hiến cùng quốc gia, cho khỏi phụ với người chết trước, đã 6 năm nay, mỗi lần ta nhớ đến, 2 giọng nước mắt ta không sao ngăn được.

« Đối với cuộc Hồng hiến dĩ chế của họ Viên, toàn quốc ai cũng có lòng căm phẫn; quân Hộ quốc thành công là nhờ sức chung của quốc dân, chứ không phải công riêng của một đảng phái nào. Song về các phương diện khác, ta không rõ cho đích xác, và trong thì giờ ngắn ngủi này không thể kể nhiều được. Ta xin kể một sự tình về bộ phận mà trong bộ phận kỳ chính là ta là người trong cuộc, nghe thấy rõ ràng, thuật lại cho đồng nhân nghe.

(Còn nữa)
S. R. T. thuật

QUÂN LỰC MỸ Ở THÁI-BÌNH-DƯƠNG

Thế lực Nhật bản càng ngày càng bành trướng ở Viễn đông làm cho liên cường Âu Mỹ, ăn không ngon ngủ không yên. Không lo sao được, một ngày kia sóng gió Thái bình dương nổi dậy, thì bao nhiêu công nghiệp quyền lợi của họ kinh doanh ở đây chắc là không tránh khỏi một phen thiệt hại, mà có khi theo ngọn sóng cuốn đi mất cũng nên. Đứng trước cái hiểm tượng đã bày ra trước mắt, các nước đều hết sức lo cách đề phòng, đắp quân cảng, tăng số lính, lập tuyến quân đội v.v. Riêng về phần Mỹ, mới lo lại to hơn ai hết, vì Mỹ là người thu không đối trọi chung của dân tộc Phò táng, mà quyền lợi của hai nước cứ bị đụng chạm nhau ở thị trường Trung quốc luôn luôn. Thiết nghĩ Nhật bản ba bốn đảo con con mà làm rầy rầy làm nổi!

Muốn đối phó với kẻ nghịch minh, Mỹ phải bồi đắp quân lực ở Thái bình dương, là cái sân khấu tương lai của các nước có quyền lợi ở Viễn đông suốt gươm rút súng. Vì thế nên năm năm Mỹ cũng lập trung quân đội, lập được một lần, năm nay kỳ tháng Juin vừa rồi, Mỹ đem 160 chiếc tàu chiến hơn 400 chiếc tàu bay ra theo diễn, thiết là một cuộc thao diễn ít có. Quân đội Mỹ chiếm cứ một phần rất rộng trên biển Thái bình, từ bờ biển phía tây nước Mỹ đến đường xích đạo; lại từ quần đảo Aleoutiennes đến cả lao Hawaii. Từ bờ 3 đến lao Juin, thấy quân chia làm 2 bên tập trận giả đánh nhau.

Theo phương lược cuộc tập trận này, Mỹ dùng mấy hòn đảo lao Aleoutiennes làm căn cứ cho chiến lược (stratégie). Mấy hòn đảo này ở giữa xứ Alaska và hòn đảo lao Kouril thuộc về Nhật bản.

Ngày 3 Juin một đội chiến hạm do phó thủy sư đô đốc Arthur J.

ĐẠM CHỮA LỬA

Người Đức mới phát minh một thứ đạn gọi là « đạn chữa lửa ». Đại mạo dịch công ty ở đường Viên minh, Thượng hải, định giới thiệu thứ đạn mới kỳ cho công chúng cùng xem, ngày 24.5 đem thí nghiệm ở trường thể dục chợ Nam thi, công chúng rất khen ngợi.

Trước hết làm một cái dàn ở giữa trường kỳ, dưới dàn chất sẵn dầu khô và các thứ cháy lửa, rồi dầu hỏa vào, do một người Công tinh sư, đem lửa thả vào trong đồng cối khô kỳ. Trong cối lát, đồng cối bắt cháy bùng lên, trên dàn dàn kỳ lửa khói bao mù mịt. Kỳ sử ném viên đạn « chữa lửa » vào giữa đồng cối cháy kỳ, độ không đầy 10 phút thì lửa kia tắt mất êm ru.

Khi kỳ người ta đem than tro trong dàn kỳ ra, lại đưa củi và đồ dầu hỏa cùng dầu hỏa vào, mà đặt trước viên đạn « chữa lửa » vào dưới dàn, rồi thả lửa vào đốt. Đương lúc lửa cháy bùng thì nghe nổ một tiếng rầm rầm, tự nhiên lửa lại tắt đi. Người ta nói thứ đạn kỳ kỳ gặp sức nóng cao thì nó bùng, trong có chất hóa học, trở sự tác dụng của nó ra mà làm cho tắt lửa.

Đạn kỳ hình tròn, ngoài bằng pha lê, trong có thứ nước tắt lửa, công hiệu một viên đạn, chữa được chuồng quanh 12 thước vuông.

Thứ đạn này như giả rở, nhà tranh công nên sắm để phòng cái nạn hỏa hoạn. Còn giả dặt thì chỉ cung cho nhà giả dặt thôi, nhưng nhà giàu họ ở nhà ngói, mấy khi có hỏa hoạn.

X,

Việc trong nước

TRUNG-KY

Dụng nhíp kiểm hạch để đánh xóc đĩa

Tiếp được bài lại cáo này, việc có quan hệ. Bản báo cũ đăng, cung cho nhà đương cuộc xét hư thực

THANH-HÓA. — Về thuế năm nay, thầy chánh D. (ông Kim Khê (Đông Sơn) mở sòng xóc đĩa để cầu lợi, phần nhiều là các con bạc ở phủ Thiệu xướng và ở tỉnh lên; các lý trưởng tổng Kim Khê và mấy làng ở tổng khác nữa, thường hay tụ họp đánh ở làng Triệu xã, Hàm hạ, Làng Bón v.v., mấy làng này ở tiếp giáp với đường cái quan (Thanh hóa - Hải thượng), ở tỉnh lên đó chỉ độ 10, 12 cây số. Nay đánh ở làng kỳ, mai đánh ở làng khác là do thầy chánh định nơi tụ họp để cho quan trên khỏi biết, và khó sự bắt họ.

Theo tờ sức của thầy chánh D. định ngày 29-6-35, các lý hào tề tựu tại nhà thầy ở làng Bón để kiểm hạch thuế trước ngày kỳ nộp tại phủ (2-7-35).

Quả trư, cơm rượu say sưa rồi, thầy chánh chưa kiểm hạch thuế cho thầy đi, dân sòng xóc đĩa, nào là lý trưởng các làng tổng Kim Khê, và các làng tiếp giáp tổng Kim và các con bạc thiện nghệ như đã hẹn hò với nhau trước, hơn 30, 40 sát phạt nhau.

Từ 12 giờ trưa 29 đến 30-6-35, nhiều anh lý hào kịp kỳ giao bạc thuế cho thầy để bị thua. Lý trưởng Triệu xã hôm kỳ thua hơn 50000, lý trưởng Hàm hạ thua hơn 15000, lý trưởng Tiên lộc thua 65000 v.v. Nhưng gia bản tư cơ các anh lý này cũng vào bạc khá trong tổng, còn nhiều anh lý làng nhỏ lại nghèo thua, như vậy lấy gì mà phụ khuyết cho dân.

Tuỳ chánh ra lệnh đánh nhỏ nhất là 1000 giờ lên, ai đánh 6050 không đủ, nên cũng mau ăn mau thua, mà tiền cũng mau chảy cái lu của thầy.

Các lý trưởng tỉnh toàn và khao nhau rằng, nửa ngày 29 suốt đêm 3-6-35, thầy chánh được hơn 150000 bạc hồ!

Thầy phó tổng thua 20000, sau mượn đó lý trưởng T. P. 10000 thuế để gỡ, gần sáng thầy phó được lại 30000, giả lại lý T. P. 10000 và thuế cho thêm 1000 lấy hên.

Sòng bạc này có 2 bác lính tuần sai và lính phủ Đông sơn (bếp Thiệu và bếp Thiệu) làm bộ ra coi bên tên các lý trưởng và các con bạc để bảo quan. Nhưng thầy chánh vẫn là tay gian hùng, xảo quyệt có tiếng xưa nay ở đất Bón, khéo xỏ sọt, trâm miệng 2 bác lính bằng một món tiền nhỏ... thì là 2 bác lính cũng ngồi bán cháo, mua lễ ăn uống... Không biết các bác có nhĩ tâm mà về cứ lập bó với quan phủ không?

Ước sao số mặt thám biết tin, do bài tán sòng xóc đĩa này đi; vì thầy chánh định có 5 hay 10 ngày lại kiểm thuế một kỳ tại nhà thầy. Hay thầy chỉ định đến làng khác để xóc đĩa, thứ nhất là các lý trưởng đương vụ xưa thuế, sẵn bạc thu ở trong tay lại thua thì ai chịu cái tội kỳ kỳ cho. Rồi đây có anh lý hào cơ nghiệp về sòng xóc đĩa vụ thuế năm nay.

Sòng xóc đĩa này muốn biết rõ rất dễ, cứ lên lối km. 9 đến km. 15 và trong mấy làng tổng Kim Khê hỏi thì họ khai vánh vách. Chẳng còn ngờ hoặc gì hết.

T. S. thuật

Tỉnh Thanh-hóa lập thêm một châu mới

Năm 1928, bốn tổng thuộc châu Quan-hóa là Điền lý, Sa lý, Cồ lý, Thiệu-ưng, biệt lập thành châu Tân hóa. Đến năm 1932, châu kỳ bị bãi bỏ. Qua năm nay, dân bốn tổng kia lại xin biệt lập, và xin cử người tu trưởng nguyên lĩnh binh Hatriệu-Nguyệt làm tri châu. Chính phủ đã chuẩn ý. Nay ông Nguyệt đã tới nhận chức, tùy thuộc gồm có một người thừa phát và hai người lính lệ ở châu Quan-hóa dời qua. Châu kỳ đóng lại đồn La bàn.

P. V.

Đập đường cũng có tội sao?

GHẾ-AN. — Làng Thanh-Thủy, huyện Nam-dân, về xóm làng Dày, có con đường Gia lý, dài chừng nửa cây số, dân làng qua lại cây bừa, năm ngoái bị lụt xoi phá, ngày 19-8 này, 40, 50 tên dân xóm rờ nhau đập, mà công dịch nặng nề, nên phải cày đến gần các xóm giúp sức. Vì đường này cần thiết cho dân, nên ai cũng bằng lòng giúp cả; dân xóm có làm thịt con heo để làm cơm trưa, đã bữa với quan Bang Bài là người trong xóm kỳ, lại có biên quan một miếng tui tù và 1 đĩa lòng. Chừng như quan không bằng lòng về sự biếu do (lệ thường xóm cũng biên quan này). Ngày 21-6 khi 5 giờ sáng, dân ra nhau ra cửa lại đoạn đường, bỗng thấy quan ở nhà ra vừa đi vừa mắng anh xóm: « đưa nào biên chúng bay đánh trống đập đường? », rồi vứt trống xuống ruộng, lại bầm là dân làm cọng sán. Quan lại nói với lý trưởng truy tìm những dân phu đi giúp phá trước, định ra trình huyện để trị tội.

Đập đường cũng có tội sao? Hay là cái tội không kính quan nữa thì lên? Quan không biên con lợn này là dân đập đường ăn cơm, chứ phải công việc của nhà rách biếu?

11 người kỳ lý và dân kỳ tên và diêm chỉ.

Hào lý những lạm

Cóng tôi là dân làng Đông thôn, tổng Táong lạng, phủ Hương nguyên, xin qui báo đảng cho việc như sau:

Nguyễn làng chúng tôi cả tráng đinh và trợ thuế 104 người, tiền thuế thân trong bài chỉ cộng 30940. Trong làng chúng tôi năm nay đã có các món tiền trợ sự như: 34000 trích tiền học lợi công điền; 9500 lợi công điền ở hương bản; 10000 trích trong hoa lợi lệ điền; 20000 trích lấy tiền xã thường, và tiền bản hương chức 4000, cộng tất cả được 113900. Hào lý còn chiếm dinh tiền thu tỉnh cả là 28916. Hợp cộng tiền trợ sự và tiền hào lý thu thành là 402316. Số với bài chỉ còn phải làm của dân đến 92370.

Đến ngày thu, dân tới nộp thuế, lý trưởng lấy tiền bỏ vào tráp, rồi đưa ăn bữa, buổi dân phải kỳ chi vào mới chịu phát thuế cho; dân tăng thuế, tuy không hết trong giấy nói gì, nhưng đều nhậm mất kỳ chi cho xong!

Thủ đoạn hào lý nhiều dân và những lạm như thế, dân lấy làm khổ quá!

14 người dân kỳ tên và diêm chỉ.

Lời than phiền của dân

(Đan góp tiền cho sai phu chánh phủ tổng)

QUẢNG-NAM. — Không rõ ở hạt khác thế nào và trước kia thế nào, mà nay thấy trái sọt của quan huyện Đại lộc, kỳ hội giáng thuế thuế, tình tòa có thương nghĩ mỗi người dân phải nộp thuế nửa ngày

TRIẾT HỌC VỀ QUỆT ĐIỂM

Ở đời mỗi này, các nhà khoa học, hay khảo sát suy nghiệm để phát kiến những điều mới nhiệm trong vũ trụ, bất kỳ đối với cái gì, cũng lấy con mắt khoa học mà xem xét. Còn nhà triết học khảo về triết lý, « lý » thuộc một « siêu biêu » vẫn khó tìm ra bằng chứng để « lý » nó. Song theo chỗ kinh nghiệm, nhà triết học cũng suy xét nhiều chuyện hay, xin kể chuyện « quết điểm », của nhà triết học dưới đây:

« Từ có quết điểm quết lửa thay cho cách lấy lửa bằng dao đánh đá, cưa cây, thì quết điểm đã thành vật cần dùng cho người, không nhà nào không có.

Quết điểm đã là vật cần dùng cho mọi người, thì quết điểm là việc làm thường ngày của mỗi người, nhân thế mà có cái học gọi là « Triết-học quết điểm ».

Theo nhà triết minh cái thuyết « triết học mới » này, không có gì khác hơn là xem cái thói quen cũng bị dụng khi quết cây điểm mà biết được người khôn, dại, ngay, gian v.v. như:

Xoay cây điểm về phía trong mình hay quết, kỳ là người kỳ càng tinh tế. Xoay quết ra ngoài là người thô sơ. (Cả lên cả xuống mỗi quết là người ngu. Cả qua mà quết liền là người thông minh. Cần đối ba quết mà quết nhào là người xai phỉ. Chỉ quết một cây mà mỗi khách đối thuốc, mình cũng đối thuốc vào quết kỳ, là người thạo cách giao tế. Lại có nhều kinh tế nữa. Quết xong bỏ tàn xuống đất, người kỳ ít lần mọn, hoặc lười biếng; quết xong vứt ngay tàn ra, người kỳ dạn bạc quết kỳ quết; quết rồi xong lại cứ để điểm cháy dần dần mà xem, người kỳ âm hiểm mà sâu sắc; quết rồi lại thổi ngay tàn đi là người va khắt; cũng người nói chuyện, tay cầm điểm chưa quết lại bỏ tay ra mà chơi, người kỳ có tâm kế giảo trá.

Theo bộ dụng quết trên mà suy nghiệm, biết được tâm thuật và tánh cách mỗi người. Thuyết « triết-học quết điểm », trên không rõ có đúng không, song về cách xem người, nhân chuyện nhỏ mà suy biết chuyện lớn, cũng là một cách giảng người về một kinh nghiệm, bổ thêm cái thuyết « xem người xem con người » của thầy Mạnh-tử.

Độc giả thử lấy xem thuyết triết học mới này có nhầm không.

T. - Đông thuật

Bá-tước Mông-thế-Tôn

Tiêu thuyết rất hay. Sẽ bắt đầu đăng ở Phụ-trương Tiếng-Dân, từ số 813 ra ngày 24 Juillet này.

tư ích là 0,10, để cấp lương cho sai phu chánh phủ tổng. Số tiền kỳ nộp chung với thuế thân một lần, cộng cả thì 1 người dân năm nay phải nạp 331 (chánh cung 2350, da 10% = 0,25, da 10% = 0,10, phụ phí tổng lý 0,05, sai phu 0,10). Một người 0,10, mới nghe tài chủ bao nhiêu, toàn số trang đinh của tổng ở huyện Đại lộc tất cả 12.220 người, mỗi người 0,10, được 122200; nên đem số này chia đồng cho 13 (sai phu huyện Đại lộc 7 tổng, có tổng xua này không có phó tổng thì một tên đồng niên 9400, mỗi tháng 7380.

Chánh phủ tổng không lương mà sai phu có lương, là một điều trái lẽ; huống thuế này không nộp số tiền kỳ, sao cũng làm xong việc. Cái khoản trên lại dân đã nộp mà còn thêm lên ngoài, nhân dân rất lấy làm phiền, nhất là con nhà nghèo này.

T. T. lại thuật (xem tiếp trang sau)

